

6. Блауберг И.В. Становление и сущность системного похода / И.В. Блауберг, Э.Г. Юдин . – М. : Наука, 1973.
7. Блауберг И.В. Философский принцип системности и системный поход / И.В. Блауберг, В.Н. Садовский, С.Г. Юдин // Вопросы философии. – 1978. – № 9.
8. Бодров В.Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання і управління : навч. посіб. / В.Г. Бодров. – К., 2002.
9. Большаков А.С. Современный менеджмент: теория и практика / А.С. Большаков, В.И. Михайлов. – СПб. : Питер, 2000. – 416 с.
10. Бурков В.Н. Теория активных систем (состояние и перспективы) / В.Н. Бурков, Д.А. Новиков. – М. : СИНТЕГ, – 1999.
11. Винер Н. Кибернетика и общество / Н. Винер. – М. : Изд-во иностран. лит-ры, 1958. – 198 с.
12. Генсон М.Е. Керування освітою та організаційна поведінка / М.Е. Генсон. – Режим доступу: <http://management.com.ua>
13. Егоров Ю.Л. Исследование систем управления / Ю.Л. Егоров. – М. : Зеленоград. Обыватель, 1997. – 208 с.
14. Зуб А.Т. Системный стратегический менеджмент / А.Т. Зуб, М.В. Локтионов. – М. : Генезис, 2001.
15. Клейнер Г.Б. Предприятие – упущенное звено в цепи институциональных преобразований в России / Г.Б. Клейнер // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 2.
16. Клейнер Г.Б. Системная парадигма и теория предприятия / Г.Б. Клейнер // Вопросы экономики. – 2002. – № 10.

Надійшла 21.01.2011

УДК 330.341

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

А.П. ГРЕЧАН, Т.С. ВОРОНКОВА

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті досліджуються проблеми державного управління активізацією інноваційної діяльності. Досить актуальними для України як на науковому рівні, так і на прикладному, є проблеми формування ефективного механізму державної підтримки інноваційної діяльності, диверсифікації джерел фінансування інновацій, розбудови сучасної інноваційної інфраструктури, забезпечення системності та ефективності інноваційних процесів

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є державне управління інноваційною діяльністю для створення ефективного механізму підвищення інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств.

Проблемам державного управління активізацією інноваційної діяльності присвячені наукові праці ряду видатних вітчизняних і зарубіжних дослідників. Серед зарубіжних науковців можна назвати таких, як І. Ансоф, Л. Водачек, П. Завлін, Б. Санто, Б. Твісс, Р. Фатхутдінов, М. Фучик Й. Шумпетер,

Ю. Яковець. Широкого висвітлення ці проблеми набули також у працях таких відомих вітчизняних вчених: В. П. Александрової, Ю. М. Бажала, А. С. Гальчинського, В. М. Гейця, А. В. Гриньова, М. П. Денисенка, М. М. Єрмошенка, М. І. Крупки, Н. П. Тарнавської, Д. М. Черваньова, М. Г. Чумаченка, Н. І. Чухрай, В. Г. Федоренка.

Проте достатньо не приділено уваги деяким питанням теоретичного та прикладного характеру, зокрема ролі держави у забезпеченні попиту й пропозиції на інновації для промислових підприємств, взаємодії продавців та покупців інноваційних продуктів, потребують уточнення функції державного управління інноваціями.

Постановка завдання

Метою статті є аналіз еволюції державного управління активізацією інноваційної діяльності в світовій практиці і визначення найбільш прийнятних шляхів побудови державної інноваційної політики в Україні.

Результати та їх обговорення

Досвід державної інноваційної політики провідних країн світу, які здійснили перехід до постіндустріального суспільства, досягли значних успіхів у інноваційній діяльності і зайняли провідне місце на світових високотехнологічних ринках, становить для України безперечний інтерес. Її економіка і особливо експортний потенціал залишаються переважно сировинними, з низькою часткою доданої вартості, характеризується структурними диспропорціями і низькою інноваційною активністю бізнесу.

Аналіз теоретичних засад та практичного досвіду методів державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств показує, що основне завдання держави - не тільки фінансова допомога, воно є значно ширше й полягає у створенні найбільш сприятливого економічного середовища, в якому здійснюється інноваційний розвиток суб'єктів господарювання. Перед державою стоять проблеми як удосконалення механізму підтримки організацій та підприємств, так й ефективного управління цим механізмом. Рішення таких проблем неможливо без розробок нових теоретичних положень, інструментарію, оцінки і методичного забезпечення ефективності функціонування державного механізму підтримки підприємств з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

У світовій практиці за рівнем та формами державного регулювання інноваційної діяльності прийнято виділяти: державні стратегії активного втручання; децентралізованого регулювання; змішані. При цьому використовуються специфічні методи державної підтримки інноваційної діяльності: методи створення інноваційного клімату, які передбачають також формування елементів механізму зв'язку продавця и покупця інновацій, а також методи стимулювання попиту і пропозиції на інновації.

Стратегія активного втручання передбачає визнання державою інноваційної діяльності переважачим фактором економічного зростання економіки різних країн та забезпечує провідну роль у визначенні масштабів, термінів і пріоритетів інноваційного розвитку. При цьому держава не тільки опосередковано бере участь у реалізації інноваційних програм, але й сприяє активному їх фінансовому забезпеченню [1–3].

Крім того, активне втручання держави спостерігається у наданні суттєвих пільг як підприємницьким структурам, так і вищим освітнім закладам, які самостійно виконують НДДКР. Прикладом використання такої стратегії є Японія.

Стратегія децентралізованого регулювання характеризується більш опосередкованою участю держави у інноваційному розвитку окремих організацій та суб'єктів господарювання. Це означає менший ступінь централізації управління інноваційними процесами з боку держави. Держава реалізує свою інноваційну політику шляхом створення нововведень у державному секторі, а також формування інноваційної інфраструктури. З метою створення початкового попиту на нововведення державою виділяються відповідні ресурси. Для впровадження цієї стратегії передбачаються податкові пільги та інші переваги щодо інноваційної діяльності.

У стратегії децентралізованого регулювання ініціатива переходить до суб'єктів господарювання. Держава використовує податкові та інші стимули для інноваційного розвитку та створює сприятливі правові, інвестиційні, техніко-економічні умови для цієї діяльності. Найбільше розповсюдження ця стратегія отримала у США, Великобританії.

Змішана стратегія розповсюджена у країнах із потужним державним сектором, відносно якого держава проводить активну інноваційну політику шляхом прямого та непрямого регулювання. Що стосується приватного сектора, то переважаючою виступає стратегія децентралізованого регулювання. Ця стратегія використовується у Франції, Швеції [4].

В Україні спостерігаються окремі риси кожної із наведених стратегій, натомість не можна з певним ступенем достовірності стверджувати про домінування однієї із наведених стратегій.

Однак, не дивлячись на різні види стратегій державного регулювання інноваційної діяльності та їх відмінності у різних країнах, всі державні заходи реалізуються за допомогою чотирьох основних комплексних груп методів:

– поліпшення інституціональних умов для позитивних змін в інноваційній сфері, підтримка створення інноваційного бізнесу і ефективної інноваційної інфраструктури;

формування попиту суб'єктів господарювання на інноваційні продукти та створення сприятливих умов для споживання інновацій підприємствами у виробничій діяльності та формування стійкого інвестиційного попиту;

- стимулювання пропозицій нововведень для всіх учасників інноваційної діяльності;
- формування ефективних елементів механізму зв'язку продавця й покупця інновацій.

Методи державного регулювання щодо створення сприятливого клімату для нововведень повинні формуватися з метою здійснення заходів, котрі сприятимуть покращенню вітчизняного науково-технічного та кадрового потенціалу, впровадженню новітніх технологій [5].

Значними недоліками вітчизняного законодавства є його нестабільність, неузгодженість статей деяких законів, відсутність окремих законодавчих актів, які б стимулювали активізацію інноваційних процесів на промислових підприємствах.

Методи щодо формування державою попиту на інноваційні продукти можна поділити на: методи прямої державної підтримки; методи формування інвестиційного попиту на інновації (в підприємницькому і споживчому секторах економіки); методи мотивації та стимулювання попиту на інновації. Прямі підтримки суб'єктів інноваційної діяльності може здійснюватися внаслідок надання державного замовлення; дотації із бюджету; фінансування нових галузей; компенсації витрат науково-дослідних установ.

Згідно закону ринку попит породжує пропозицію, а ринковий механізм стимулює стійкий розвиток промислових підприємств у випадку сформованого платоспроможного попиту на інновації, що можливо за умов забезпеченості підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність, фінансовими, інформаційними, інтелектуальними, інфраструктурними ресурсами. Тому методи стимулювання попиту на нововведення передбачають застосування урядових закупівель, контрактів, дотацій переважно для інноваційних товарів, процесів, технологій, послуг. Держава, з одного боку, сприяє формуванню ринку інновацій, з іншого боку, сама виступає його агентом.

Прямий державний вплив на сферу науки і інновацій здійснюється через визначення науково-технологічних пріоритетів, фінансування організацій, програм, проектів, а також окремих науковців і спеціалістів за рахунок коштів державного бюджету з урахуванням обраних пріоритетів.

У світовій практиці системний підхід щодо вибору науково-технологічних пріоритетів став використовуватися із середини 70-років минулого століття. Тепер цей підхід у провідних зарубіжних країнах базується на результатах розроблених національних прогнозів - форсайтів. Форсайт є системою методів експертних оцінок стратегічних перспектив щодо інноваційного розвитку, які дозволяють на регулярній основі проводити аналіз середньо і довгострокових перспектив розвитку науки, технологій, економіки, виявляти проривні області науки, які сприятимуть досягненню найбільших соціальних і економічних ефектів.

Що стосується виробничого сектору, який є споживачем і виробником інноваційних продуктів, то він може безпосередньо фінансуватися за рахунок коштів державного бюджету, перш за все, шляхом отримання безпроцентних чи пільгових позик та грантів, надання державних замовлень підприємствам, компенсації витрат підприємств по закупівлі та освоєнню нової техніки, введення державних дотацій та субсидій, контрактної системи фінансування, прямого державного фінансування проектів. Важливим для держави є забезпечення перерозподілу бюджетних коштів на користь малого і середнього інноваційного бізнесу, адже світовий досвід засвідчує найвищу ефективність щодо створення нових продуктів і технологій, винаходів і патентів в розрахунку на одиницю витрат на НДДКР саме у дрібному наукомісткому бізнесі [6].

Розповсюдженою в країнах постіндустріальної економіки є форма сприяння інноваційної діяльності, яка супроводжується прямою передачею приватному сектору створених в державних організаціях і на державні кошти інноваційних продуктів цивільного і оборонного характеру з метою їх комерціалізації (процес «спін-офф»). При цьому форми такої передачі є достатньо диверсифікованими (повна передача прав, виплата пільгового роялті, повністю безоплатна передача).

Крім того, доцільним є державне лобіювання інтересів національних виробників інноваційних продуктів на міжнародному рівні, впровадження сприятливого торговельного режиму та регулювання валютних курсів. Науково-дослідним установам можуть компенсуватися витрати, пов'язані з налагодженням інформаційного забезпечення (підключення до всевітньої мережі Інтернет, організація передплати зарубіжних видань для бібліотек тощо), а також здійснюватися державні виплати провідним науковим установам та науковцям. Держава, а також органи місцевого самоврядування можуть передавати приміщення, обладнання чи транспортні засоби у безоплатне користування, надавати безкоштовні консалтингові, маркетингові чи інформаційні послуги, здійснювати державні закупки з гарантованою оплатою.

В умовах фінансово-економічної кризи однією з ефективних форм стимулювання інноваційної діяльності може стати податкове стимулювання, яке полягає у наданні прямого державного фінансування з метою погашення податкових зобов'язань суб'єктам інноваційної діяльності. Використання такої форми стимулювання дозволить вивільнити додаткові обігові кошти в умовах дефіциту ліквідності на макрорівні [7].

Методи мотивації та стимулювання попиту на інновації полягають у запровадженні матеріального заохочення щодо інновацій, розширенні системи сертифікації та стандартів, а також контролю за якістю інноваційної продукції. Стимулювання попиту повинно відбуватися шляхом введення санкцій на випуск застарілих продуктів, використання неефективного обладнання і небезпечних, витратних технологій. Ефективним є встановлення обов'язкових вимог: адміністративних, технічних, природоохоронних, енергозберігаючих, які стимулюватимуть підприємства до інноваційної діяльності.

Методи стимулювання пропозицій інновацій

Формування пропозиції конкурентоспроможних інноваційних продуктів, технологій та знань, може стимулюватися державою непрямыми методами, а саме: відповідною податковою, фінансово-кредитною, страховою, амортизаційною складовими інноваційної політики в цілому.

Країни розвинутої ринкової економіки застосовують гнучку і розгалужену систему податкових преференцій (податковий кредит, списання із бази оподаткування, відстрочки оподаткування, прирістні пільги).

Слід зазначити, що Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року, було визначено організаційні механізми та засоби фінансової підтримки виконання інноваційних проєктів (пільгове оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності за рахунок податку на прибуток, ПДВ, земельного податку, впровадження митних пільг та прискореної амортизації основних фондів), однак вони призупинені законами України про Державний бюджет 2003, 2004 та 2005 рр. і не діють у теперішній час. Тому, крім повернення в дію зазначених податкових преференцій, до основних непрямих методів стимулювання пропозицій можна віднести наступні.

Удосконалення податкової системи з метою створення вигідних умов для ведення інноваційної діяльності (надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту за рахунок відстрочення податку із прибутку на інновації; зменшення оподаткованого прибутку на суму вартості приборів та обладнання, які передаються ВНЗ, науково-дослідним організаціям; пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій та інших нематеріальних активів). Наприклад, досвід Канади, Бельгії, Швеції, Італії, Австралії свідчить, що 100% витрат на НДДКР вилучається із оподаткованих доходів компаній [6].

Значний ефект може отримуватися внаслідок впровадження «податкових канікул», які надаються заново створюваним інноваційним підприємствам і організаціям (тобто в період їх найбільш ризикованої діяльності). Вони передбачають тимчасове звільнення від сплати податку на прибуток до 5 років (Франція, Велика Британія, Нідерланди, США). В зв'язку з цим актуальні прийняті податкові новації, які вступають в дію з прийняттям нового Податкового кодексу України. Для новоутворених підприємств з 1 січня 2011 р терміном на 5 років запроваджуються податкові канікули шляхом застосування понижуючого коефіцієнту до ставки оподаткування. Це сприятиме залученню інвестицій в оновлення

основних фондів, створення додаткових робочих місць, збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції. Вивільнені за рахунок застосування податкових канікул кошти повинні спрямовуватися на капітальні вкладення у розвиток або модернізацію виробництва. Підприємство втрачає таку пільгу при нецільовому використанні вивільнених коштів.

Згідно нового Податкового кодексу України не враховуються суми коштів або вартість майна, що отримана у вигляді прямих інвестицій або реінвестицій у корпоративні права, а також суми, отримані платником податків емісійного доходу. Всі ці заходи сприятимуть інноваційному розвитку підприємств і організацій [8].

Формуванню стійкого інвестиційного попиту на інновації сприятиме поліпшення фінансово-кредитних можливостей, які досягаються внаслідок: надання державних гарантій комерційним банкам, котрі кредитують пріоритетні інноваційні проекти; установлення комерційним банкам, які впроваджують пільгове довгострокове кредитування інноваційних проектів, знижену ставку норми обов'язкового резервування коштів; подальший розвиток системи пільгового рефінансування комерційних банків, які надають кредити для реалізації інноваційних проектів.

Для зниження ризиків при фінансуванні інноваційної діяльності доцільно розвивати систему страхування інновацій, що досягається внаслідок: запровадження механізмів державного страхування інноваційних кредитів; державного страхування вкладів населення, котрі нагромаджуються на кредитування інноваційних заходів; розробки державної системи страхування ризиків інноваційної діяльності шляхом спеціально створеною державною чи державно-приватною страховою компанією.

Спеціальні режими амортизації також сприяють формуванню сприятливого інноваційного клімату. Посилення стимулюючої функції амортизації забезпечується цільовим її використанням та прискореним впровадженням техніко-технологічних нововведень шляхом надання пільг в нарахуванні амортизації підприємствам, які займаються інноваційною діяльністю. Для оновлення виробничих фондів застосовуються різні норми прискореної амортизації – від 10 до 50%, при цьому у багатьох країнах дозволяється списувати устаткування протягом першого року експлуатації в розмірі від 40 до 100% вартості їхнього придбання компаній (Франція, Італія, Велика Британія, Німеччина, США) [6].

Захист інтелектуальної власності є одним із головних елементів інноваційної діяльності, оскільки створює можливість отримання інноваторами прибутку від впровадження інновацій. Від стану такого захисту, і перш за все патентної системи, залежить його стимулююча або дестимулююча роль в інноваційному розвитку підприємств і організацій. Позитивний досвід США свідчить, що 200-річне діюче патентне законодавство в повній мірі закріплює авторські права на науково-технічну розробку і дозволяє власнику цих прав отримувати плату за користування винаходом. Це сприяє активізації інноваційної діяльності на різних її етапах, адже патентна система стимулює винахідників шляхом визнання їх творчого внеску і використання матеріальної винагороди за комерційне використання їх винаходів. Для стимулювання попиту в розвинених країнах застосовуються нормативні обмеження щодо термінів експлуатації устаткування чи використання відповідних технологій, котрі можуть встановлюватися не тільки для виробників, але й в окремих випадках для споживачів. Ці позаподаткові методи виступають частиною амортизаційної політики [9].

Важливою складовою активізації інноваційної діяльності є методи просування інновацій внаслідок формування ефективних елементів механізму зв'язку продавця і покупця інновацій.

Сучасна економічна наука визначає, що лінійна модель не виступає єдиним підґрунтям зародження і розвитку інновацій. Емпіричні вітчизняні і зарубіжні дослідження 70-х років, в яких наводилась порівняльна характеристика інноваційної діяльності в США, Японії, Європі показали, що поява інновацій, їх розповсюдження і зростання продуктивності, крім НДДКР, залежать від великої кількості факторів. Аналізуються такі потоки [10]: взаємодія між підприємствами; взаємодія між підприємствами, університетами, державними та приватними науковими установами; розповсюдження технологій.

Як свідчать статистичні дані, найбільш розповсюдженими є інноваційні технології у формі нових машин та обладнання. Однак інноваційна активність підприємств все більше залежить від використання технологій, створених поза межами цих підприємств: від споживачів, постачальників, а також від конкурентів і державних установ. Розвиток інноваційної діяльності є успішним за таких умов:

- наявності взаємодії між різними суб'єктами економічної діяльності впродовж інноваційного ланцюжка (споживачами та виробниками проміжних товарів, між бізнесовими структурами та науково-дослідницькими закладами);

- створення виробничих мереж (кластерів): “кластерна” організація підприємств, організацій дає більше можливостей до впровадження успішних інновацій та підвищення конкурентоспроможності. Роль держави при цьому не обмежується сприянням формуванню кластерів, вона безпосередньо стає учасником цих мереж. Кластерні стратегії широко використовуються у Великобританії, Німеччині, Данії, Нідерландах, Фінляндії, Франції.

Практика доводить, що успішний інноваційний розвиток країни можливий лише за умов подолання розривів єдиного інноваційного циклу. Його безперервність забезпечується інтеграцією науки не тільки з освітою, але й реальним сектором економіки, розвитком і розширенням форм, механізмів і каналів їх взаємодії.

Основними інструментами формування ефективних елементів механізму зв'язку продавця і покупця інновацій є такі:

- стимулювання науково-дослідницької і технологічної кооперації. Держава при цьому виступає в якості брокера між сферою НДДКР і компаніями. У Великобританії, Бельгії, Данії, Португалії, Німеччині створені різні центри (переважно регіональні) з кооперації університетів і промисловості, міждисциплінарні центри, інноваційні центри з передачі нових технологій малому і середньому бізнесу;

- розвиток інфраструктури інноваційного процесу (центри промислових технологій), включаючи систему інформаційного забезпечення, систему експертизи, фінансово-економічну систему, систему сертифікації і просування розробок (фонди впровадження інновацій). Держава забезпечує умови для кооперації між різними суб'єктами наукової та інноваційної діяльності в межах країни і за кордоном. Особлива увага приділяється формуванню і підтримці партнерських відносин між комерційними і державними структурами, комерційними структурами, університетами, науковими організаціями;

- формування науково-інноваційної інфраструктури (технопарки, технополіси, інноваційні та технологічні центри, бізнес-інкубатори) з метою підвищення взаємодії наукового та виробничого секторів;

- забезпечення реклами вітчизняних інновацій за кордоном, входження у міжнародні інформаційні системи для обміну інформацією за інноваційним проектам.

Держава може сприяти створенню мережі центрів розповсюдження нововведень та консультативних центрів підтримки інноваторів, а державні органи внаслідок моніторингу інноваційних процесів у країні та за кордоном, інформуватимуть суб'єктів господарювання про новітні технології для практичного використання.

Висновки

Головну роль в активізації інноваційної діяльності підприємств має державна підтримка. Створене законодавство в цій сфері не може гармонізовано діяти без регулювання.

Досвід застосування різних інструментів стимулювання інноваційної діяльності в країнах з постіндустріальною економікою поряд із особливостями характеризується і загальними підходами:

- посиленням орієнтації на ефективність приватно-державного партнерства;
- спільним (до 50%) фінансуванням державою проектів з бізнесом у сфері інноваційного і високо технологічного розвитку підприємств за умов управління цих проектів приватними спеціалізованими компаніями. Прийняттю рішень про участь держави в таких проектах повинна передувати їх експертиза. При цьому критеріями можуть виступати соціально-економічні, політичні, екологічні і інші показники ефективності таких проектів, їх макроекономічна або регіональна значимість;
- диверсифікацією інструментів державної підтримки і стимулювання інновацій, що сприяє зниженню ризику зусиль держави.

Можливості державного впливу на інноваційну активність бізнесу через податкові і неподаткові інструменти значно обмежені об'єктивними чинниками цієї активності, головними із яких виступає рівень конкуренції. Саме він спонукає підприємства розробляти і впроваджувати інновації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волощук Л.О. Активізація інноваційно-спрямованого інвестування у промисловості України: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.02 / Л.О. Волощук / НАН України. Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. – О., 2004. – 20 с.
2. Алейнікова О.В. Економічна політика інноваційного розвитку держави в ринкових умовах : Автореф. канд.дис. / О.В. Алейнікова. –Д.: Дніпропетр. держ. аграр. ун-т, –2004. – 20 с.
3. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
4. Леонтьев Л.И. Опыт стимулирования инновационной деятельности за рубежом / Л.И. Леонтьев // Инновации. – 2003. – № 4. – С.11–13.
5. Інвестування української економіки: моногр./ [Пирожков С.І., Сухоруков А.І., Задорожна О.В. та ін.]. – К. : Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2005. – 440 с.
6. Механізми державного управління науково-технологічною сферою (світовий та вітчизняний досвід): монографія. – К.: УкрІНТЕІ, 2009. – 216 с.
7. Гардава М.П. Формы и методы оценки эффективности налогового стимулирования инновационной деятельности в условиях кризиса: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / М.П. Гардава. – М.: Московская финансово-промышленная академия, 2009. – 24 с.

8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755–У1 // Офіційний вісник України від 10.12.2010 № 92.
9. Кулагин А.С. О стимулировании инновационной деятельности / Кулагин А.С., Леонтьев Л.И. // Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. – 2002 – № 1(10). [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.drpf.ru/journal/journal_8_7.htm.
10. «National Innovation Systems», OECD/EUROSTAT, Paris, – 1997.

Надійшла 02.02.2011

УДК 338.45

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ КОНФЛІКТІВ

І. О. ВОЛОБОСВА

Київський національний економічний університет

Цю статтю присвячено дослідженню існуючої нормативно-правової бази вирішення трудових конфліктів. Дається визначення трудовим конфліктам та приделяється увага сфері дії Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

У статті визначаються вихідні поняття – трудовий конфлікт, система заходів та порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

Конфлікти в трудовому колективі є типовим явищем розвитку нашого суспільства. Вони виникають в умовах складного соціально-економічного стану країни як наслідок переходу до ефективного ринкового господарства та, в зв'язку з цим, формування нової системи виробничих відносин. В наслідок трудових конфліктів відбуваються втрати робочого часу, що веде до зменшення продуктивності праці та створюється не сприятливе для розвитку людського капіталу середовище.

Для ефективного вирішення трудових конфліктів необхідно володіти як певним обсягом теоретичних знань, так і практичними навичками, що сприяють їх подоланню. Сучасний керівник повинен добре розумітися на сутності такого складного явища, як конфлікт, і, якщо він виник, уміти знайти найоптимальніший шлях вирішення, щоб запобігти погіршенню психологічного клімату в трудовому колективі. Правильно керувати конфліктами в колективі, що склався, має вміти кожний сучасний менеджер.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є колективний трудовий спор (конфлікт). У статті використовуються такі методи дослідження як: метод дедукції та індукції, а також метод аналізу та синтезу.

У вітчизняній науковій літературі питання, пов'язані з проблемами вирішення трудових конфліктів знайшли відображення в працях Л. В. Беззубко, А. Г. Зюнькіна, Ф. М. Бородкіна, Н. М. Коряк, Г. В. Ложкіна, Н. І. Повякеля, А. М. Бандурки, В. А. Друзя, А. Г. Здравомислова та ін. В них на конкретних прикладах розглядаються причини виникнення міжособистісних та міжгрупових конфліктів на підприємствах.

Постановка завдання

Отже, зважаючи на негативні наслідки конфліктів виникає потреба у вивченні теорії та практики попередження та вирішення спорів у трудових колективах. Більш того, оскільки між сторонами конфліктів виникають, як правило, суспільні відносини, які повинні регулюватися на законодавчому